

בס"ד. מוצש"ק פ' בשלח, י"א שבט (מאמר ג*), ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומבאר בעל ההילולא בהמשך שנתן ליום ההילולא, דאיתא במדרש³ לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, דבתחילה (קודם החטא) היתה השכינה למטה, בגן עדן, ואח"כ הנה ע"י חטא עה"ד והחטאים שלאחריו סילקו את השכינה מלמטה למעלה עד לרקיע השביעי. ואח"כ באו הצדיקים והמשיכו והורידו את השכינה מלמעלה למטה, כל אחד ע"י עבודתו, עד שבא משה רבינו, שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והמשיכה מרקיע (הא') לארץ, שזהו עיקר העבודה. וזהו מ"ש⁵ צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', היינו, שצדיקים⁶ ממשיכים בחי' שוכן עד מרום וקדוש⁷, שיהי' בגילוי למטה. והוא ע"י עבודתם באתכפיא, ומאתכפיא באים לאתהפכא, שעיי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין⁸, אסתלק דייקא, שהו"ע של גילוי נעלה ביותר⁹. וזהו כללות הענין דושכנתי בתוכם¹⁰, שיש בזה ב' ענינים (פירושים), ושכנתי, היינו, המשכן

(א) נוסף על הצדיקים שבדורות הנ"ל, גם הצדיקים שבכל דור, ועד — עמך כולם צדיקים⁶.

(3) שהש"ר עה"פ.

(4) ויק"ר פכ"ט, יא.

(5) תהלים לז, כט.

(6) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק

(צ, א).

(7) ע"פ נוסח התפלה — שחריית דשבת

וי"ט. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו

(ישע"י נז, טו).

(8) בתניא פכ"ז (לד, א) ובלקו"ת ר"פ

פקודי מציין לזהר ח"ב קכח, ב (ובלקו"ת שם

מציין גם לזהר שם סז, ב. וראה גם שם קפד,

א). וראה גם תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת

סה, ג.

(9) ראה תו"א ויקהל שם.

(10) תרומה כה, ח.

(* ב' המאמרים שלפנ"ז — ד"ה באתי לגני דליל ש"ק, וד"ה צדקת פרונונו דיום ש"ק — לא הגיעו לידינו*, מלבד הענינים שבהם היו שינויים בין מאמר הא' למאמר הב', ושולבו במאמר זה ובשוה"ג (בהערות ע"ס הא"ב).

(1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק

הארבעה-עשר** מהמשך באתי לגני הישי"ת.

(2) שה"ש ה, א.

(* מלבד התחלת המאמר ד"ה צדקת פרונונו (עד לביאור הענין דבאתי לגני), שנדפס לעיל ע' 4 ואילך.

** הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ

סה"מ באתי לגני ח"א ע' v. וש"נ.

ומקדש, ששם היתה עיקר שכינה בתחתונים לאחר בנין המשכן והמקדש, ובתוכם (בתוכו לא נאמר אלא בתוכם), בתוך כל אחד ואחד¹¹, שע"י עבודתו נעשה בו השראת השכינה (וישכנו לעד), נוסף לכך שע"י עבודת כללות ישראל פועלים הענין דושכנתי כפשוטו, במשכן ומקדש. וזהו גם שאחת העבודות העיקריות במשכן הו"ע הקרבנות, דפירוש קרבן הוא הקירוב שבין המטה והמעלה (כמ"ש רבינו בחיי¹² בשם הזהר¹³).

וממשיך בהמאמר¹⁴, שכללות ענין המשכן הוא כמ"ש¹⁵ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים, דשטים הוא מלשון שטות, דשטה פירושו נטי', דהיינו, סטי' מדרך הישר, שזהו מצד השטות דלעו"ז, כמארז"ל¹⁶ אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, והעבודה היא להפוך ולעשות מזה קרשים למשכן. וזהו גם הדיוק בתיבת קרשים, דקרבן הוא אותיות שקר, שזהו ההיפך דאמת הוי' לעולם¹⁷, היינו, שצריך להפוך את שקר העולם ולעשות ממנו קרבן למשכן ומקדש (משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן¹⁸), ועי"ז נעשה משכן לו ית' שבו תהי' השראת השכינה (ושכנתי). והנה, כיון שהעבודה היא לתקן את השטות שלמטה מן השכל, והעבודה צריכה להיות באופן המתאים להענין שצריכים לתקן, הרי מובן שלא מספיק עבודה ע"פ שכל, אלא צריך להיות עבודה שלמעלה מטעם ודעת. ובדוגמת מ"ש הרמב"ם בהל' דעות¹⁹ שאף שהדרך הישרה היא מדה בינונית, מ"מ, אם הי' רחוק לקצה האחד, לא מספיק שילך בדרך המיצוע, אלא צריך להרחיק עצמו לקצה השני. ועאכו"כ שכן הוא בנוגע לשטות דלעו"ז, שקר העולם, שכדי לעשות מזה משכן לו ית', הרי זה דוקא ע"י העבודה שלמעלה מטו"ד, למעלה אפילו משכל וטו"ד דקדושה, שעל זה איתא בגמרא במסכת כתובות²⁰ אהני לי' שטותי' לסבא. ומזה מובן גם שאלו שיכולים לפעול

ספר הבהיר סי' מו (קט). (הובא ברקנטי בראשית ד, ג. תצוה כח, יח. של"ה שם).

14 פרק ג.

15 תרומה כו, טו.

16 סוטה ג, א.

17 תהלים קיז, ב.

18 עירובין ב, א.

19 פ"ב ה"ב.

20 יז, א.

11 הובא בשם רז"ל בלקו"ת ר"פ נשא כ, סע"ב. ובכ"מ. וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם ("שמעתי לומדים"). של"ה סט, א. רא, א. חלק תושב"כ תרומה שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 173 הערה 45.

12 ויקרא א, ט.

13 ח"ג ה, רע"א (הובא בשל"ה ריא, ב).

עבודה זו הם אלו הנקראים בשם צבאות²¹ הוי"ב, שענינם של אנשי החיל שבצבא הוא שהולכים במסירת נפש (עבודה שלמעלה מטו"ד) כדי לנצח במלחמה, והיינו, שבאופן אחר אי אפשר להיות ענין הנצחון, אא"כ הולכים במלחמה על מנת למסור נפשו. וזהו ענינו של כאו"א מישראל, שלכן נקראים בשם צבאות הוי"ב, כדאיתא בתניא²³ שאפילו קל שבקלים מוכן למסור נפשו על קדושת השם.

וממשיך לבאר²⁴, שבשביל נצחון המלחמה ישנו ענין האוצר שנותנים מלמעלה. ובדוגמת ענין המלחמה אצל מלך בוד, שאפילו האוצרות שלא נגע בהם עד אז, ולא רק האוצרות שלו, אלא גם האוצרות שאצרו אבותיו, שהם יקרים אצלו כל כך עד שאפילו אינו מראה אותם, הנה בשביל ניצוח המלחמה, הרי הוא מעמיד חיי נפשו, ומבזבז כל האוצרות שלו והאוצרות שאצרו אבותיו, ועי"ז מנצח במלחמה. והענין בזה, שענין הנצחון הוא מצד מדת הנצח, שמגעת בעומק הנפש ביותר. ולכן, הנה ככל שתגדל מעלת האדם יהי אצלו מדת הנצחון בעומק יותר, ועי"ד שאמרו רז"ל²⁵ כל ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, שזוהי המעלה שבענין הנצחון (אלא שהנקימה והנטירה צריכה להיות לפי התנאים שנתבארו בגמרא ובפוסקים²⁶). ועאכו"כ בנוגע למלך, שענינו הוא שמשכמו ומעלה גבוה מכל העם²⁷, כולל גם השרים, הרי מדת הנצחון אצלו היא בתוקף. ומצד מדת הנצחון, הנה אפילו האוצרות שלא תשורם עין אדם, לא זו בלבד שפותח אותם ונותנם, אלא עוד זאת, שמבזבז אותם, ומחלק אותם ע"י שרי הפקידים שהם פקידי החיל,

(ב) שבשם זה נקראו ביצי"מ, שזוהי ההכנה למ"ת, שבו ניתנו ההוראות בנוגע לכל עניני העבודה, שכללותם הו"ע עשיית המשכן.

(ג) ככל ג' הפירושים שבצבא²².

(ד) שזהו תכלית כוונת ורצון המלך, וענין זה נוגע למעלה יותר משכלו, שלכן עושה דברים שאינם ע"פ שכל — לבזבז האוצרות כו'.

(21) בא יב, מא. (26) ראה יומא שם. רמב"ם הל' ת"ת
 (22) ראה בהמשך פרק י (סה"מ ה'שי"ת) בסופן, ובכס"מ ולח"מ שם.
 (27) שמואל"א ט, ב. ונתבאר באוה"ת (125').
 (23) פרק יח.
 (24) פרק יא (שם ס"ע 131 ואילך).
 (25) יומא כב, סע"ב ואילך.
 וירא כרך ד תשסד, ב. שה"ש כרך ב ע' תיד ואילך.

והכוונה בזה הם אנשי החיל, שהם דוקא עושים את הנצחון, והיינו, שאף שפקידי החיל הם אלו שמונחים ויודעים כל החכמות שבתכסיסי המלחמה, מ"מ, אלו שפועלים את הנצחון הם אנשי החיל שמוסרים נפשם בפועל (כפי שמבאר גם בסיום המשך ההילולא²⁸). ומזה מובן שכדי שבנ"י יוכלו לנצח במלחמה להפוך את שקר העולם ולעשות ממנו קרשים למשכן שבו יהי' הענין דושכנתי, נותנים להם מלמעלה לא רק הענינים שהם בגדר גילוי, אלא גם ענינים כאלו שדוגמתם למטה הו"ע האוצרה, שהוא כמוס וחתום מעין כל רואה מלבד המלך עצמו, והיינו, שזהו"ע שלמעלה מכל ענין של גילוי, אפילו גילוי בדרגא היותר עליונה.

(ה) והסדר בזה הוא שתחילת ההמשכה היא באופן של נקודה, שהו"ע המס"נ, ואח"כ נמשך באופן של צדקת פרזונו²⁹, שהו"ע דפרזות (כנ"ל³⁰), באופן דפרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה³¹.

(ו) ומזה מובן, שגם כאשר העבודה בכל הגילויים שבנפשו היא עד אין קץ ואין תכלית, אין זה מספיק עדיין, שהרי כל זה הו"ע של אור וגילוי, וכיון שמלמעלה נמשך ענין נעלה יותר מאור וגילוי, צריך להיות כן גם למטה, שהרי צדיקים דומים לבוראם³². והענין בזה, שגם במדרגת צדיקים, הנה כאשר העבודה היא ע"פ טו"ד, הרי זה בציור המציאות שלו, שזהו"ע האור, ולכן, לא מספיק העבודה דבכל לבבך ובכל נפשך³³, אלא צ"ל העבודה דבכל מאדך³³ (שעבודה זו דוקא נקראת עושין רצונו של מקום³⁴), שהו"ע המסירת נפש. ועוד זאת, שענין זה הוא לא רק בבחינת מהדרין מן המהדרין, אלא שנוגע ודרוש שבביל נצחון המלחמה נגד הלעו"ז, שהרי לולי זאת, יכול להיות ענין של לעו"ז בסוג היותר תחתון, כפי שמבאר בהמאמר (כפי"ג) שאפשר חלילה שבכח התורה אומר דבר הלכה שהוא היפך התורה (היפך הענין דקול מחצצים²⁹, אלו האומרים על טמא ועל טהור טהור³⁵, אשר, הבחינה על זה הוא הענין דבין משאבים³⁶, ששואבים לאחרים), דכיון שהלימוד הוא אצלו

(28) פרק יט (שם ע' 154).

(29) ספר שופטים ה, יא.

(30) רד"ה צדקת פרזונו דיום ש"ק (לעיל) שלח מב, ג.

(34) ראה חדא"ג מהרש"א ברכות לה, ב.

(35) תדבאר פ"י. וראה ד"ה א"ר אושעיא

כר' צדקת פרזונו תרפ"ט פ"ג (סה"מ תרפ"ט

ע' 116 ואילך).

(36) תדבאר שם.

(28) פרק יט (שם ע' 154).

(29) ספר שופטים ה, יא.

(30) רד"ה צדקת פרזונו דיום ש"ק (לעיל) שלח מב, ג.

(4) ע

(31) ויצא כח, יד.

(32) ב"ר פס"ז, ת. במדב"ר פ"י, ה.

(33) ואתחנן ו, ה.

והנה הדרגא הכי עליונה בענין הגילוי הוא הגילוי שאין לו סוף ואין לו תכלית. וזהו שמביא בהמאמר³⁷ מ"ש בתיקוני זהר³⁸ שאור א"ס הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. והיינו, שמזה שנקרא בשם אור, מובן, שזהו"ע של גילוי, שהרי גדר האור הוא גילוי, אבל אין זה אור (גילוי) סתם, אלא אור שנקרא בשם א"ס, שהוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. ומסביר גודל הענין שבזה, החל מהביאור בהענין דלמטה עד אין תכלית, דהיינו עד מדריגה היותר מטה מטה שבסדר השתלשלות, בעוה"ז התחתון שהוא עולם העשי', ובעולם העשי' גופא לא רק עניני קדושה ועניני רשות שבו, אלא גם ענין הקליפות, שגם הם קשורים עם עולם העשי'. ויתירה מזה, אפילו ענינים שהם למטה מהקליפה, כמבואר בתניא³⁹ שהאדם החוטא ועובר על רצונו ית' הוא גרוע ופחות הרבה מאד מהס"א והקליפה, וכמאמר יתוש קדמך⁴⁰, כיון שהקליפה ממלאת את התפקיד שלכך נבראה, והיינו, לא רק ענין הקליפה שהיא שומרת להפריי⁴¹, אלא גם ענין הקליפה כפי שמסית ומפתה לעבור על רצונו ית', בדוגמת הזונה ששכרה המלך כדי לפתות את בן המלך⁴², שבזה היא ממלאת את ציווי המלך, משא"כ החוטא ועובר על רצונו ית', הרי הוא למטה מזה. ובזה גופא ישנו אופן שהוא חוטא ופושע בענינים של לעו"ז או בעניני הרשות, אך ישנו גם אופן שלמטה מזה, שמשתמש בעניני קדושה כדי לעשות היפך רצון העליון⁴³, שזהו כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך כו' (כפי שמסיים

ענין שכלי בלבד, יכול לדייק בשכלו היפך התורה. והנצחון על זה הוא רק ע"י העבודה שלמעלה מהשכל, שהו"ע המס"נ.

ז) והיינו, דאף שלשון מאמר הזהר למעלה עד אין קץ (ואח"כ) ולמטה עד אין תכלית, מ"מ, מקדים לבאר הענין דלמטה עד אין תכלית, משום שענין זה נוגע יותר לעבודה. ומביאור העילוי דמטה עד אין תכלית, יובן יותר העילוי דמעלה עד אין קץ, ומזה יובן — במכ"ש — גודל מעלת האוצר שהוא למעלה מענין הגילוי דאור א"ס.

ח) ע"ד הענין דצלם בהיכל.

37) פרק יב (שם ע' 132).
 38) סוף תיקון נז. זהר חדש יתרו לד,
 39) ע"ג. וראה גם תיקוני זהר תיקון יט.
 40) פכ"ד.
 41) זח"ב קסג, א. תניא ספ"ט. ספכ"ט.
 42) סנהדרין לח, א.
 43) הובא באוה"ת נ"ך כרך ב ס"ע תתלד ואילך. שה"מ תרנ"ט ע' קעו. תש"ד ע' 139 ואילך. ועוד.

בתניא³⁹), שזהו מ"ש בהמאמר⁴³ שבכח התורה אומר דבר הלכה שהוא היפך התורה, שגם זה נכלל בהענין דלמטה מטה (ע"כ הוא המבואר ב"ג פרקים הראשונים).

ב) **וממשיך** בפרק י"ד: והנה בכ"ז ואתה מחי' את כולם כתיב⁴⁶, דהארת אור אלקי הרי נמשך להוות ולהחיות את כל הנבראים מאין ליש, וכדאיתא באגה"ק סי' ק' דהארה דהארה דהארה הוא בכל הנבראים ונוצרים ונעשים כו', שהוא האור והחיות אלקי שנמשך בכל הנבראים, וכמאמר⁴⁷ הזן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים, דהאור והחיות מאיר ונמשך גם במדרי' היותר תחתונים והיותר שפלים, וכמ"ש⁴⁸ אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך (עכ"ל). והיינו, דאע"פ שישנם הענינים שהם למטה מטה, כמשנת"ל בארוכה כמה דרגות בזה עד למטה מטה, מ"מ, גם ענינים אלו הם בכלל מ"ש ואתה מחי' את כולם, כולם דייקא, שכולל גם הענינים שהם למטה מטה ביותר, אפילו קליפות, ואפילו הענינים שלמטה מקליפות, שזהו העובר על רצונו ית' (כדלקמן ס"ד-ה).

ג) **והענין** בזה, דהנה, מ"ש ואתה מחי' גו', אין הכוונה להעצמות ממש, וכמ"ש רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה⁴⁹ בפירוש ואתה מחי' את כולם, שתיבת ואתה היינו בחי' האותיות מאל"ף ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות, והרי העצמות הוא למעלה מענין האותיות, דלא אתרמיז לא בשום אות ולא בשום קוץ⁵⁰. ואף שאין איזה ענין אחר שמחי' ח"ו מלבד העצמות, וע"ד מארז"ל⁵¹ אליו ולא למדותיו, מ"מ, אופן החיות יכול להיות כפי שעצמות הוא כמו שהוא, או כפי שרצון העצמות הוא להעלים ולהסתיר את עצמו באור עליון שקמי' ית' אוכם הוא⁵². וזהו מ"ש רבינו הזקן שתיבת ואתה קאי על

ט) ולהעיר, שמספר י"ד שייך כבר להעילוי דקיימא סיהרא באשלמותא⁴⁴, שהרי חודש הלבנה אינו ל' יום שלמים, אלא כ"ט יום י"ב

49 פ"ב.

50 לקו"ת פינחס פ, ב.

51 ספרי — הובא בפרסע שער לב (שער

הכוונה) פ"ב.

52 ראה תקו"ז תיקון ע קרוב לסופו

(קלה, ב).

43 פרק יג (שם ע' 134).

44 ראה זח"א קנ, א. רכה, ב.

45 ב"י אור"ח סתכ"ו.

46 נחמי' ט, ו.

47 ראה ע"ז ג, ב.

48 תהלים קלט, ח.

האותיות כו', דהיינו שהמשכת החיות בכל הנבראים היא ע"י התלבשות העצמות להעלים ולהסתיר את עצמו ע"י האותיות.

ומוסיף בהמאמר: "דהארת אור אלקי הרי נמשך להוות ולהחיות את כל הנבראים מאין ליש". והיינו, דעם היות שבפסוק נאמר ואתה מחי' את כולם, הרי זה כמ"ש רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה⁴⁹ אל תקרי מחי' אלא מוהוה⁵⁴ דהיינו יש מאין, וכפי שמביא לפנ"ז⁵⁵ פי' הבעש"ט במ"ש⁵⁶ לעולם הוי' דברך נצב בשמים, היינו, שאותיות הדיבור מאל"ף ועד תי"ו שבעשרה מאמרות עומדים בתמידות, באופן דנצב (כמו אתם נצבים⁵⁷, מלשון נצב מלך⁵⁸), שמורה על העדר השינוי, בכל הנבראים להוותם ולקיימם. וזהו שמוסיף בהמאמר, שהאור האלקי נמשך להוות ואח"כ גם להחיות את כל הנבראים. והענין בזה, דהנה, בענין ההתהוות וענין החיות⁵⁹ יש חילוק בהגילוי שבדבר, כמבואר במק"א⁵⁹ בארוכה, שבנוגע להתהוות הנבראים רצה הקב"ה שענין ההתהוות יהי' באופן שהמהווה מעלים את עצמו מהמתהווה, עד כדי כך שהרגשתו של היש הנברא היא שאין לו עילה וסיבה שקדמה לו, אלא הוא יש אמיתי, כפי שנראה גם לעיני הזולת. משא"כ בנוגע לענין החיות, הרי בשעה שמתבונן כיצד ואיך הוא חי, אזי בא לידי הבנה ועד שנרגש אצלו שישנו מקור שמחי' אותו (אע"פ שהבנה וההרגש הם במיעוט וצמצום). וכמו

שעות תשצ"ג חלקים⁴⁵, ונמצא שמילוי ושלימות הלבנה הוא בין י"ד לט"ו.

י) ועפ"ז מובן מה שצריך להביא ראי' ממ"ש ואתה מחי' את כולם, אף שזה דבר פשוט שאין עוד מלבדו⁵³, כי, הכוונה היא על ענין האור (הארת אור אלקי) שנמשך למטה עד אין תכלית כו'.

יא) ובסגנון אחר: מהות הדבר, דהיינו עצם הווייתו, שהוא מצד ענין ההתהוות, ומציאות הדבר, דהיינו טבעו ותכונותיו כו', שהיא מצד ענין החיות.

(57) ר"פ נצבים.

(58) מלכים"א כב, מח. אוה"ת נצבים ע' א"רא ואילך.

(59) ראה סה"ש תורת שלום ע' 121 ואילך.

(53) ואתחנן ד, לה.

(54) ראה פרס שער ו (שער סדר עמידתן) פ"ח.

(55) שעהיוה"א פ"א.

(56) תהלים קיט, פט.

לדוגמא במאמר תדשא הארץ דשא⁶⁰, שיש בזה ב' ענינים, התהוות מציאות הדשא, ופרטי האופנים דקיום וחיות הדשא, שיש מהם הדורשים ריבוי גשמים ויש מהם הדורשים מעט גשמים, ועד"ז יש חילוקים במדת החום הדרושה לכל אחד מהם. וכאשר האדם מתבונן בזה, אזי בא לידיעה והבנה שישנו מי שמשגיח בהשגחה פרטית שיהיו כל הענינים הדרושים באופן המתאים לכל עשב ודשא שיוכל להיות חי. אמנם, ע"י הידיעה וההבנה בהענין דמחי', הרי הוא בא אח"כ לידי הבנה שבהכרח להיות גם מי שמהווה את הדבר, שהרי אין היש עושה את עצמו. וזהו שמש"נ בכתוב בגלוי הוא ואתה מחי' את כולם, ועל זה בא הלימוד דאל תקרי מחי' אלא מהוה, כידוע⁶¹ שהלימוד דאל תקרי אינו שולל אלא מוסיף עוד ענין, היינו, שמהענין דמחי' באים לידי הכרה גם בהענין דמהוה. ושני ענינים אלו נכללים באותו פסוק ובאותה התיבה — ואתה מחי' את כולם, שזהו שהארת אור אלקי (אור א"ס) נמשך להוות ולהחיות את כל הנבראים.

ד) **והנה** מ"ש ואתה מחי' את כולם הרי זה כולל לא רק את כל העולמות והענינים דקדושה ורשות בלבד (כפי שמצינו כמ"פ שהכוונה בלשון כל היא רק רובו ככולו, ולא כולו ממש⁶²), אלא כולל גם את ענין הקליפות, שהרי בנוגע לכל מציאות שיש בעולם (לא רק רובו ככולו), כולל גם מציאות הקליפה, ישנו הכלל שאין היש עושה את עצמו, ועכצ"ל שגם מציאות זו נכללת במ"ש ואתה מחי' את כולם. ועל זה מביא בהמאמר משארז"ל שהקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כנים. דהנה, קרני ראמים היינו הבריאה הכי גדולה, וביצי כנים היינו הבריאה הכי קטנה, שכן הוא בגשמיות, וכמו"כ הוא גם ברוחניות הענינים (שהרי הגשמיות משתלשל מן הרוחניות), כדאיתא⁶³ בספר טור ברכת⁶⁴ (מתלמידי האריז"ל) שקרני ראמים הם סוד עשר קרנות, שהו"ע עשר ספירות דכתר (שהרי ראם הוא גבוה מאד, וענינו בספירות הוא ספירת הכתר, וקרני ראם קאי על הדרגא הכי עליונה שבכתר גופא), תכלית הרוחניות. וביצי כנים היינו בריאה הכי קטנה גם ברוחניות, שהיא קטנה מצד האלקות שיש בה, הו"ע הקליפה, כדאיתא בפע"ח⁶⁵ בביאור הענין

60) בראשית א, יא.

61) הליכות אלי ס"ג. לקו"ש חכ"א ע' 24

62) ס"ס תרנב.

63) ס"ס תרנב.

64) ספירות 27. וש"נ.

65) ראה ט"ז או"ח סתקפ"ב סק"ג.

הרוחני דכנים, שכנים בגימטריא ק"כ, ורומז על ק"כ הצירופים דשם אלקים, והיינו, ששם אלקים (בגימטריא הטבע⁶⁶) נקרא מגן על שם הוי"ו⁶⁷, ולכן נקרא בשם כנים, מלשון כינוי, שהכינוי בא במקום השם והוא איבוד השם (כמובא בתשובת מהרי"ק⁶⁸), וכפירוש הרב המגיד⁶⁹ בענין נגד שמא אבד שמה⁷⁰, שכדי להיות נגד שמא, כמארז"ל⁷¹ הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה (עד למטה מטה בעולמות התחתונים) לקנות לו שם, הרי זה ע"י אבד שמה, היינו, שנאבד השם ונשאר רק כינוי. ונמצא, ש(ביצי) כנים מורה על ענין הקליפותי, שגם שם נמשך האור והחיות האלקי. וע"ד מארז"ל⁷³ אין עוד מלבדו⁵³, ואפילו כשפים.

(ה) **והנה** נתבאר לעיל שההמשכה למטה מטה כוללת גם הענינים שהם למטה מהקליפות, דהיינו מי שעובר על רצון הבורא. וזהו מה שממשיך בהמאמר: "וכמ"ש אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך", שהרי ענין השאול הוא העונש לעוברי רצונוי, ועז"נ ואציעה שאול הנך, שגם שם ישנו אור א"ס. והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בשער הציצית⁷⁹ מ"ש אם אסק שמים ואציעה שאול שניהם יחד, שכשם שאם אסק שמים שם אתה, כמו כן אציעה שאול הנך, אתה ממש, כמו

(יב) ולכן במצרים הי' מכת כנים, כי, מיני' ובי' אבא לשדי' בי' נרגא⁷², ועי"ז הי' יכול להיות יצי"מ, שהו"ע היציאה ממצרים וגבולים.

(יג) ולכן נברא השאול ביום שני, שבו נבראת מחלוקת⁷⁴, משא"כ ביום ראשון שנקרא יום אחד⁷⁵, לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו⁷⁶. וזהו גם ענינו של יוהכ"פ, כמארז"ל⁷⁷ יום אחד זה יום הכפורים, והיינו, לפי שביוהכ"פ אין השטן שולט⁷⁸.

70) אבות פ"א מי"ג.

71) קה"ר פ"ז, א (ב).

72) סנהדרין לט, ב. הובא בתניא פל"א.

73) חולין ז, ב.

74) ב"ר פ"ד, ו.

75) בראשית א, ה.

76) פרש"י עה"פ (מב"ר פ"ג, ח).

77) ב"ר שם.

78) יומא כ, א.

79) פכ"ב-כג.

66) פרדס שער יב (שער התיבות) פ"ב.

ר"ח שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא,

ב). של"ה פט, א. קפט, א. שח, ב. שו"ת חכם

צבי סי"ח. תניא שעהיה"א רפ"ו. לקו"ת פ'

ראה כב, ריש ע"ג.

67) תהלים פד, יב. וראה תניא שעהיה"א

פ"ד. אוה"ת (יהל אור) לתהלים עה"פ.

68) שרש קסב.

69) לקוטי אמרים סימן רב. אור תורה

סימן שצ.

שנמצא בשמים יי. וכפי שמבאר בארוכה, שזה לעומת זה עשה האלקים⁸⁰, ולכן כשם שבתכלית העילוי דקדושה (שזהו"ע קרני ראמים ברוחניות) ישנו ענין שערות הזקן דלמעלה⁸¹, כמ"ש⁸² ועתיק יומין יתיב לבושי' כתלג חיור ושער רישי' כעמר נקא (שהו"ע הטלית וחוטי הציצית⁸³), שזה מורה על גודל ועילוי האור שלמעלה (שזהו עומק רום), שמצד עוצם מעלתו אין בכח לקבלו אלא ע"י צמצומים, שזהו הצמצום שע"י הפסק הגולגולת שלאח"ז נעשית צמיחת השערות, הנה כמו"כ גם בלעו"ז, שבשערה אחידן⁸⁴, והיינו, שבמקום שהמשכת אלקות היא בצמצום, הנה כאשר ישנו צמצום נוסף שהו"ע השערות, אזי יש אחיזה ותפיסא ויניקה ללעו"ז. וזהו שמצינו ששער באשה ערוה⁸⁵, משא"כ בנזיר כתיב⁸⁶ קדוש יהי' גדל פרע שער ראשו, והיינו, לפי ששערות דנזיר הם מבחי' שערות דקדושה, משא"כ כאשר השערות הם במקום שיש צמצומים ודינים, אזי נמשך מהם יניקה ללעו"ז (שזהו עומק תחת, שאלו). אך עז"נ ואציעה שאול הנך, וכפי שאמר יונה מבטן שאול שועתי⁸⁷, היינו, שגם מתוך השאול מכיר (דערהרט ער) אלקותי, ויתירה מזה, כמ"ש⁸⁸ מוריד שאול ויעל, כמבואר שם שירידה זו היא לצורך עלי', והעלי' (ויעל) היא לפי ערך הירידה (מוריד), והיינו, שמהעונש דמוריד שאול גופא מובן תכלית העילוי שנעשה על ידו, שהרי ידוע⁹⁰ שעונשי התורה אינם לשם עונש

יד) והיינו, דכשם שאוא"ס הוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית, כמו"כ גם בעבודת האדם, יש מצב דאם אסק שמים שם אתה (ע"ד למעלה עד אין קץ), ויש מצב דאציעה שאול הנך (ע"ד למטה עד אין תכלית).

טו) אלא, שענין השאול אצל יונה לא הי' ענין בלתי רצוי שנעשה על ידו, ואדרבה, ענין זה הי' מצד ציווי ה' להדג שיבלענו כדי שלא יטבע במי הים⁸⁸, ולכן אין זה חידוש כ"כ שגם מתוך השאול ה"ה מכיר אלקות. ועיקר החידוש הוא שגם כאשר אציעה שאול, היינו, שהאדם מצד עצמו יורד לשאול ע"י החטא כו', מ"מ, הנך.

85) ברכות כד, א.

86) נשא ו, ה.

87) יונה ב, ג.

88) מצו"ד שם, א.

89) שמואל-א ב, ו.

90) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 71. ובכ"מ.

80) קהלת ז, יד.

81) ראה לקו"ת אמור לא, ד ואילך.

82) מהמ"צ להצ"צ קד, סע"ב ואילך. ובכ"מ.

83) דניאל ז, ט.

84) ראה גם לקו"ת ר"פ קרח.

85) זח"ג ס, ב.

בעלמא ח"ו, שהרי התורה היא תורת חסד, וא"כ, גם העונש שבתורה הו"ע של חסד, שתכליתו הוא שיתתקן ויחזור למוטב, ועד כדי כך הוא העילוי, שבשביל זה כדאי אפילו הענין דמוריד שאול (שזהו למטה יותר מענין הקליפה, כנ"ל), כמארז"ל⁹¹ מוטב דלידייני וליתי לעלמא דאתי, וכיון שזהו דין קשה ביותר, הרי מובן מעלת התענוג והטובה שמגיעים אליהם. ומכל זה מובן שאפילו למטה מטה ביותר, עד לאדם הפושע, ופושע בתכלית, שבכח התורה אומר דבר הלכה שהוא היפך התורה (היינו שע"י עניני קדושה גופא מוסיפים כח בלעו"ז), הנה גם שם ישנו המשכת אוא"ס, שנמשך למטה עד אין תכלית.

(ו) **וממשיך** בהמאמר: וכ"ז הוא לפי שהאור הוא א"ס בעצם, ע"כ אין סוף ג"כ להתפשטותו, בריבוי המדריגות וההשתל' עד למטה מטה ממש כו', ובכ"מ שהוא נמשך ומתפשט אינו בהתפעלות והשתנות כלל, דאינו כדמיון הנשמה והגוף, דהנשמה הרי מתפעלת ממקרי הגוף, אבל האור האלקי המחי' ומהוה אינו מתפעל ואינו משתנה כלל. ומה שיכול להיות שינוי בהאור ע"י ההתלבשות, והיינו מה שההתלבשות פועל איזה שינוי, הוא רק בהחיות שבבחינת כח, וידוע דחיות שהוא בבחי' כח הוא מהכלים דבי"ע, דכלים דבי"ע ה"ה בבחינת מציאות, וכדאיתא באגה"ק הנ"ל דראשית היש הן כלים דבי"ע, ומשו"ז שייך בהם השינוי וההתפעלות, אבל באור המחי' אין בו שום שינוי והתפעלות כלל וכו' (עכ"ל).

והענין בזה, כפי שמבאר הצמח צדק בארוכה בדרוש שלש שיטות⁹² (בשיטה השני), שאפילו בכלים דאצילות, הנה אף שנקראים בשם כלים, לא שייך בהם ענין של שינוי. ומבאר זה⁹³ על יסוד ביאור אדמו"ר האמצעי⁹⁴ במאמר הזהר פ' ויצא⁹⁵ שהקב"ה אומר אפילו במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך, דמאנין הם בחי' הכלים, ופי' מאנין דילי הם בחי' הכלים דאצילות, שנקראים מאנין דילי משום דאיהו וחייהו וגרמוהו חד⁹⁶, ומאנין דילך הם כלים דבי"ע. וממשיך לבאר שם (וכן הוא גם בביאור ושכתה תקס"ב⁹⁷ (בהביכל בכתי"ק אדמו"ר האמצעי עם הגהות הצמח צדק)), שענין הכלי הוא בחי' גבול וצמצום להגביל

(95) קמח, ב.

(91) חגיגה טו, ב.

(96) תקו"ז בהקדמה (ג, סע"ב).

(92) נדפס באוה"ת ענינים ע' רנח ואילך.

(97) מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' קפח

(93) פ"י ואילך (ע' רעג ואילך).

ואילך.

(94) ביאורו"ז קלד, ד ואילך.

ולצמצם את האור, אמנם, למעלה באצילות לא יתכן לומר שהכלי יגביל ממש את האור, שהרי הכל שם בבחי' אלקות, וא"כ אי אפשר לומר שהכלים עצמם הם בבחי' גבול, דח"ו לומר כן באלקות. אך הענין הוא, שכדי שיוכל להיות ענין ההגבלה להגביל ענין אחר, ומבחוץ לעולם האצילות, הרי זה נפעל ע"י (כללות הענין דעשר ספירות דאצילות ובפרטיות) הכלים דאצילות (שנקראים בשם מאנין), אבל הכלים דאצילות עצמם הם בלי גבול. והדוגמא לזה באדם התחתון (שהוא אדמה לעליון⁹⁸), שכאשר כח הכתיבה שביד נמשך ע"י התחלקות האצבעות לכתוב אות אחת, הרי כח הכתיבה גופא, הנה גם בשעה שכותב אות אחת יש בכחו לכתוב כו"כ עד לריבוי אותיות, אלא שמגביל שמה שיבוא עתה בדיו על הקלף יהי רק אות אחת. ומבאר, שלא רחוק לומר כן בעולם האצילות (אף שלכאורה איך שייך באצילות ענין של גבול, אפילו להגביל מה שחוץ הימנו), במכ"ש מדעת הרמב"ם⁹⁹ שהוא וחכמתו אחד, הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד, ואם הרמב"ם אומר זאת בנוגע לעצם הבורא, הרי לפחות שייך לומר כן בע"ס דאצילות. אך עדיין צריך להבין איך נעשה ענין ההגבלה במאנין דילי, דבשלמא באדם, הנה אע"פ שעצם הנפש היא למעלה מכל הגבלה, מ"מ יכולה להיות הגבלה בכח הכתיבה, כיון שעובר ע"י היד ואצבעות היד, אבל למעלה באצילות לא שייך לומר כן, שהרי אין לו גוף ולא דמות הגוף¹⁰⁰. אך הביאור בזה, כי הוא ית' כל יכול, ומצד זה יש בו גם כח הגבולות, ולכן יכול לפעול ענין ההגבלה גם ללא הכלים שמחוץ לאצילות. ועפ"ז מבאר אדמו"ר מהר"ש¹⁰² ענין התהוות מציאות הרע, כמ"ש¹⁰³ ובורא רע, אע"פ שבאצילות כתיב¹⁰⁴ לא יגורך רע, דכיון שהוא ית' עם היותו א"ס יש בו ג"כ הכח להאיר ולהשפיע בבחי' גבול, א"כ מזה נמשך ג"כ בחי' ובורא

טז) וכמ"ש בעבוה"ק¹⁰¹ שאם תאמר שיש לו כח בבלתי בע"ג ואין לו כח בגבול, אתה מחסר שלימותו.

101 ח"א רפ"ח.
102 ד"ה חייב אדם לברך תרל"ח פ"ל-
לא (סה"מ תרל"ח ע' קסז ואילך).
103 ישע"י מה, ז.
104 תהלים ה, ה. לקו"ת במדבר ג, ג
ואילך.

98 לשון הכתוב — ישע"י יד, יד. ספר
עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג.
של"ה ג, א. כ. ב. ועוד.
99 הלי' יסודי התורה פ"ב ה"י. הלי' תשובה
פ"ה ה"ה. סוף שמונה פרקים להרמב"ם.
100 פיוט יגדל — ע"פ פיה"מ להרמב"ם
סנהדרין פרק חלק — היסוד השלישי.

רע, והיינו הך, כי המקור לרע הוא מצד מדידה והגבלה וצמצום. ומכל זה מובן שאפילו בכלים דאצילות לא שייך שינוי והתפעלות, שהרי הם מאנין דיילי, והם למעלה מהגבלה, אלא שזהו הכח להגביל מחוץ לאצילות.

(ז) **ויש** להוסיף, שענין זה שבאצילות לא שייך שינוי והתפעלות, מצינו גם בנוגע להנהגה בפועל. דהנה, ידוע החילוק שבין יוסף להשבטים¹⁰⁵, שביוסף כתיב¹⁰⁶ ויבוא הביתה לעשות מלאכתו, למיבדק בכתבי חושבני¹⁰⁷, ואח"כ נעשה משנה למלך¹⁰⁸, ועד שבלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים¹⁰⁹, ואעפ"כ עמד על עמדו בעבודת ה' בדרגת העבודה שבעולם האצילות. ואילו השבטים, עליהם נאמר¹¹⁰ והם לא הכירוהו, שמצד מעמדם של השבטים בעבודת הבורא באופן שרועי צאן היו עבדיך¹¹¹, שהיו בהתבודדות מחוץ לעיר, כדי שעניני העיר לא יבלבלו אותם לעבודת הבורא, לא היתה להם הכרה באופן עבודתו של יוסף, שבהיותו במעמד ומצב שעל ידו נעשים כל פרטי הענינים דארץ מצרים, ערות הארץ¹¹², היתה עבודתו כאופן העבודה בעולם האצילות. וטעם הדבר, לפי שדרגת השבטים היא בעולם הבריאה, ואילו דרגתו של יוסף היא בעולם האצילות (כמבואר בארוכה בתו"א¹¹³), וזהו שאמר יוסף לאחיו התחת אלקים אני¹¹⁴, פי', הרי אני למעלה מבחי' שם אלקים, מלכות דאצילות (המקור דעולמות ב"ע), ולא תחת שם אלקים כמו אתם. וכיון שיוסף הי' מבחי' האצילות, לכן לא היתה המחשבה מדברי העולם מבבלת אותו כלל, כפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש¹¹⁵.

ובזה מבאר¹¹⁶ גם לשון רז"ל¹¹⁷ גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם, ידוע דייקא, שידוע לפניו ממילא ואינו בבחי' התלבשות בבחי' המחשבה. ומבאר שזהו מ"ש הרמב"ם⁹⁹ הוא היודע והוא הידוע, דהנה,

105	ראה מאמרי אדה"ו תקס"ה ח"א ע' קצב ואילך. תו"ח ויחי רמג, ב ואילך. אוה"ת
106	מקץ כרך ו תתשב, א ואילך. סה"מ תרל"ג
107	ח"א ע' סג ואילך. עזר"ת ע' קג ואילך. תרפ"ח ע' כג ואילך.
108	וישב לט, יא.
109	תרגום אונקלוס עה"פ.
110	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
111	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
112	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
113	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
114	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
115	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
116	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.
117	ראה מקץ מא, מ. שם, מג. פרקי דר"א פי"א.

יש ב' בחי' בענין הדעת שלמעלה, דעת תחתון ודעת עליון. דעת תחתון הוא באופן שהוא הידוע, שהוא באופן של התלבשות כביכול, ומצד זה יש שינוי בין קודם הידיעה בשעת הידיעה ולאחרי הידיעה. ודעת עליון הוא באופן שהוא הידוע, היינו שידוע לפניו ממילא, לא בבחי' התלבשות. אך גם בבחי' דעת עליון ידוע לפניו הכל בפרטיות, וכמארז"ל¹¹⁸ בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון (שנמנים אחד אחד), וכולן נסקרין בסקירה אחת (ואע"פ שעוברין זה אחר זה¹¹⁹), שזהו הענין דהשגחה פרטית על כל פרט ופרט שנמצא למטה, ועד שאמרו רז"ל¹²⁰ עד שלא נוצרה המחשבה בלבו של אדם גלוי וידוע לפניו ית', אלא שזהו בדרך גלוי וידוע לפניו, שאינו מתלבש כלל בידיעה זו, רק שהוא ידוע מאליו וממילא. ובזה מתרץ רבינו הזקן¹²¹ מה שלכאורה הידיעה שמבין מחשבת כל הנבראים הוא למעלה כמו מחשבות זרות ודברי הבאי, כיון שאין זו בחי' התלבשות המחשבה כלל, כי אם שהוא בדרך גלוי וידוע, בדרך ממילא, כמו שלגבי יוסף לא היו מבלבלים המחשבות מדברי העולם.

ומוסיף שם, שמצינו כן אצל נשיאי ישראל גם בדורות שלאח"ז, שזהו שפעל הבעש"ט ז"ל שאף שהי' למטה בעוה"ז הגשמי, לא יהי' לו שום סתירה כלל להיות ג"כ בעולמות העליונים. וכפי שמבאר אדמו"ר האמצעי¹²² מה שהבעש"ט התפלל כמה תפלות שיוכל להשיב לשואלו דבר בעת עליית נשמתו כו', והיינו, דעם היות שכדי להשיב לשואלו בעניני עוה"ז צריך להשיב לפי פרטי השאלה והשואל, מ"מ, בשעת מעשה עומד הוא בעבודתו ובמדריגתו כמו בעולם העליון. ומסיים שם, שבליל ש"ק הי' הבעש"ט ב' שלישי למעלה ושליש א' למטה, ובשאר ימי החול בהיפוך (שליש א' למעלה וב' שלישי למטה). והיינו, שעילוי זה שעניני החול לא בילבלו אותו מעבודתו, אינו מצד מעלת השבת, אלא מצד ענינו הוא, שלכן מסיים שעד"ז הי' גם בשאר ימות החול, כמו שלגבי יוסף לא היו מבלבלים המחשבות מדברי העולם, והיינו, לפי שהוא ע"ד הענין דגלוי וידוע, ועד"ז בצדיקים שדומים לבוראם³², שלכן גם כאשר משיב לפי פרטי הענין והשואל, אינו מתפעל ואינו משתנה כו'.

121) מאמרי אדה"ז תקס"ה שבהערה 105. וראה גם תו"ח, אוה"ת וסה"מ שם.
122) תו"ח שם רמט, ג. וראה גם מאמרי אדה"ז, אוה"ת וסה"מ שם.

118) ר"ה יח, א.
119) פרש"י שם.
120) ב"ר פ"ט, ג.

ח) וממשיך בהמאמר, שהטעם לכך שהאור המחי' אין בו שום שינוי והתפעלות כלל, הוא, "לפי שאינו מתערב". והענין בזה, דהנה, ריחוק הערך והשייכות בין האוא"ס להמטה מטה, אינו טעם מספיק שלא יתפעל ולא ישתנה, וראי' לדבר מהתלבשות הנשמה בגוף, שלמרות ריחוק הערך שביניהם להיותם הפכים, והתקשרותם אינה אלא בכח המפליא לעשות (כמ"ש הרמ"א בשו"ע¹²³), הרי לאחרי ההתלבשות מתפעלת הנשמה ממקרי הגוף, ואילו האור האלקי המהוה ומחי' אינו מתפעל ואינו משתנה, והיינו לפי שאינו מתערב. וכפי שממשיך בהמאמר: וכמ"ש¹²⁴ אין קדוש כהוי', ואיתא בזהר¹²⁵ כמה קדישין אינן ולית קדוש כהוי', דקדוש הוי' אינו כמו כמה קדישין דסדר השתלשלות, דקדישין שבסדר השתל' הוא דקדוש ומובדל וקדושתם הוא שאינם באים בהתלבשות, אבל כאשר מתלבשים ה"ה בבחי' תפיסא, ותפיסא פועל שינוי, משא"כ קדוש הוי' שהוא בחינת האור, אינו דומה להקדישין דס' השתל', והוא מה דאינו מתלבש, וכאשר בא בהתלבשות הרי אינו בבחינת תפיסא, לפי שאינו מתערב, והוא כדוגמת האור למטה שמאיר, ומ"מ אינו מתערב, וכמו עד"מ האור שמאיר דרך הזכוכית, ויש זכוכית אדומה ירוקה ולבנה נומה¹²⁶ שתפס אדומה ירוקה ולבנה, י"ל מפני שהם בג' הקוין (שזהו כללות סדר ההשתלשלות), אדומה (דין) קו השמאל, ירוקה קו האמצעי, ולבנה קו החסד], דיש חילוקים במראות אלו, אבל האור ה"ה פשוט ובלתי יש בו שום מראה כלל ממראות הזכוכית, לפי שהוא רק מה שמאיר על ידם, וגם אם מאיר על ידם בהתלבשות [שהרי לאחרי שהאור עובר דרך הזכוכית אינו נראה אור פשוט, אלא אדום או ירוק כו', והיינו, שהאור בא באופן שיש לו ערך עם הזכוכית, ובנמשל הו"ע התלבשות האור להוות ולהחיות], מ"מ אין האור נתפס, לפי שאינו מתערב. וכמו"כ יובן דרך דוגמא בהאור וחיות אלקי המחי', שאינו משתנה כלל, ואין בו שום שינוי והתפעלות, וכ"ז הוא לפי שהאור הוא אין סוף בעצם, ע"כ הנה גם התפשטותו הוא בבחינת א"ס, שנמשך בכל המדרי' עד המדרי' היותר אחרונות והיותר תחתונות, ובכ"מ שהוא נמשך אינו מתפעל ואינו משתנה, אלא הוא בבחינת פשיטות בעצם (עכ"ל).

126) ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהמאמר (פרק יד).

123) או"ח ס"ו ס"א.

124) שמואל"א ב, ב.

125) ח"ג מד, א.

והענין בזה, כפי שמבאר אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע בארוכה¹²⁷ החילוק שבין אור לכת, דהנה, גם הענין הכי עליון שבאדם, ענין השכל, שהוא ראשית הגילוי מעצם הנפש, אינו באופן של אור פשוט, אלא הוא באופן של כח, שענינו הוא ששייך בו שינוי והתפעלות. וזהו גם שבשכל יש חילוקי דרגות, שיש שכל פנימי ושכל חיצוני, שכל עמוק ושכל שטחי, וענין זה הוא לא רק מצד השינוי בבירור וזיכוך כלי המוח של האדם המשכיל, שמי שכלי מוחו מבוררים ומזוככים יותר יכול לקבל שכל עמוק, ואם לאו, יכול לקבל רק שכל חיצוני או שכל שטחיי, כי, אם נאמר שזהו רק מצד בירור וזיכוך כלי המוח, לא הי' אפשר להיות מציאות שהאדם ישיג תחילה שכל פנימי ואח"כ שכל חיצוני, שהרי מצד בירור וזיכוך כלי המוח הסדר הוא שככל שהאדם עובד יותר עם כלי המוח ומשכיל יותר, צריך לקבל יותר אור, ובמילא לא יתכן סדר הפוך, שישגי תחילה שכל פנימי, ואח"כ ישיג שכל שטחי וחיצוני. ואין לומר שהסיבה לכך שמשגי תחילה שכל פנימי ואח"כ שכל חיצוני, היא, לפי שעתה קאי בהאי מסכתא שאל"י שייך השכל פנימי, ואינו עוסק במסכתא אחריתא שאל"י שייך השכל החיצוני, שהרי אנו רואים לפעמים שגם באותו ענין שכלי ישיג תחילה את הפרטים הפנימיים שבשכל ורק אח"כ ישיג את הפרטים החיצוניים שבשכל זה גופא. וא"כ, בהכרח לומר שהשינוי בקבלת השכל אינו רק מצד בירור וזיכוך כלי המוח, אלא שיש גם שינויים בהשכל עצמו, שלכן נקרא כח השכל ולא אור השכל. משא"כ בענין האור, הנה אף שיש שינוי בין אור השמש אור הלבנה ואור הנר והאבוקה, אין זה כמו השינוי דשכל פנימי ושכל חיצוני, כיון שהשינוי אינו בהאור גופא, כי אם מפני שאור זה שייך למאור הגדול זה השמש, ואור זה שייך למאור הקטן זו הלבנה, ואור זה שייך לנר ולאבוקה, ובגלל זה חלוקים הם ומשתנים זה מזה, אבל אין זה שינוי בהאור גופא. וממשיך שם, שמה שלמטה אין אור השמש מאיר כ"כ כמו למעלה, הרי זה לפי שהשמש הוא ג"כ נברא ובע"ג^{יח}. אבל כאן מדובר אודות אור שהוא אין

(ז) ולהעיר מהמשך תרס"ו¹²⁷: ואם כי אפ"ל כך, אבל אין האמת כן כו'.
 (ח) ועוד זאת, שמה שאינו מאיר כ"כ למטה, אין זה מצד האור, כי אם מצד העכרוּרית שבהאור שיש למטה, וכידוע דמצד גשם הנמצאים שלמטה נעשה עפרורית ועכרוּרית בהאור, ומשו"ז אין בו האור כל כך.

(127) ד"ה אין עומדין תרס"ז (המשך תרס"ו ע' תעז ואילך).

סוף בעצם, ולכן, גם כאשר נמשך למטה מטה הרי הוא באופן דאין תכלית, שאינו מתערב, אינו מתפעל ואינו משתנה.

ט) וסיום הפרק הוא: וזהו למטה מטה עד אין תכלית, שהוא בהתפשטות ובגילוי עד גם במדרג' היותר שפלים בתכלית. ובפרקים שלאח"ז מסיים ביאור הענין דאור א"ס למעלה עד אין קץ, שגם שם הוא באופן כזה, שבכל מקום שנמצא הרי הוא באופן דאין קץ. אמנם, ב' ענינים אלו (למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית) נקראים בשם אור, שענינו גילוי, עם היותו באופן שלמעלה מהנבראים, שלכן גם בהמשכתו למטה מטה אינו מתערב, אינו מתפעל ואינו משתנה. ועדיין אין זה ענין האוצר, שהו"ע הסתום, ולא ענין של גילוי כלל.

והנה אוצר זה נותנים ליהודי, בגלל היותו צבאות הוי', כדי שילך למלחמה בעולם, החל מהמלחמה עם האל זר אשר בקרבך זה יצה"ר¹²⁸, ובאופן הדנצח זו (בנין) ירושלים (כדאיאת בגמרא¹²⁹), היינו, לבנות את הירושלים שבו, יראה שלם¹³⁰, וענין זה נעשה ע"י עבודתו באופן של מסירת נפש, שלמעלה אפילו מכח השכל בדרגא הכי עליונה בשכל, שזוהו"ע אוצר של יראת שמים¹³¹ שיש בכאו"א מישראל, מצד היותו חלק אלקה ממעל ממש¹³², בחי' היחידה, ע"ש שמקבלת מיחיד¹³³, יחידו של עולם. וכאשר יהודי לוקח אוצר זה ומבזבזו בעבודה במס"נ, אזי מנצח במלחמה, ואז פועל שמבזבזים את האוצרות שלמעלה"ט

יט) ויש להוסיף, שבענין האוצרות דלמעלה נכלל גם כללות הענין דהתגלות אלקות ע"י צדיקים¹³⁴, ובפרט ע"י נשיא הדור, אשר, בתר רישא גופא אזיל¹³⁵, וגם כאשר מתעלה בעילוי אחר עילוי עד לעילוי שבאין ערוך, מ"מ, לא יעזוב צאן מרעיתו¹³⁶, ומה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש¹³⁷, וממשיך כל הענינים בגילוי, בטוב הנראה והנגלה (ופשיטא ללא צער ויסורים), ועד שרואים במוחש גילוי אוא"ס באופן דושכנתי, כמ"ש¹³⁸ ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גו'.

128) שבת קה, ב. תרצ"ו ע' 57. וש"נ.
 129) ברכות נח, א. תניא שעהיה"א פ"ה.
 130) ראה ב"ר פנוי, י. לקו"ת פקודי ד, עירובין מא, א. 135)
 131) ראה אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א א.
 132) ראה ברכות לג, ב. ע' קמא.
 133) תניא רפ"ב. 137) סוטה יג, ב.
 134) ראה לקו"ת פ' ראה כה, א. סה"מ ישעי' מ, ה. 138)

ונותנים לו כל הון יקר, שהוא נעלה יותר מפילו מאור א"ס שהוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית.

וזהו גם כללות הענין דאיתא במדרש¹³⁹ משל למלך שנכנס למדינה והיו עמו דוכסין ואיפרכין כו', חד אמר אנא נסיב דוכסין לגבי וחד אמר אנא נסיב איפרכין לגבי כו', הי' שם פקח אחד אמר אנא נסיב מלכא. וכפי שמצינו בעבודתו של רבינו הזקן, שאמר, מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ¹⁴⁰, זע איך וויל ניט דיין ג"ע התחתון, איך וויל ניט דיין ג"ע העליון, איך וויל מער ניט אַז דיך אליין (כמ"ש הצ"צ, ונתפרסם גם בדפוס)¹⁴¹. וענין זה נדרש מכאו"א, שיהי' תאב למלכא, היינו, שירצה העצמות בלבד, שלמעלה גם מהבחי' דאור א"ס שלמעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. וענין זה פועל יהודי בעבודתו שאינו מתפעל משקר העולם, ואדרבה, ע"י עבודתו במס"נ, שטות דקדושה, מהפכו להיות ממנו קרש להמשכן לו ית', שע"ז פועל הענין דושכנתי בתוכם, דירה לו ית' בתחתונים, שענין הדירה הוא¹⁴² שבה נמצא עצמות המלך כמו שהוא, ונמצא שם בגילוי, וענין זה נפעל ע"י ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד.

142) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות — אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו. תרל"ה ח"ב ריש ע' שנג. המשך תרס"ו ס"ע ג.

139) איכ"ר פ"ג, ח.
140) תהלים עג, כה.
141) סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"מ (דרמ"צ קלח, סע"א). נעתק ב"היום יום" יח כסלו.